13720 - Vakıfların Hükmü

Soru

İslam’ın vakıflar ile ilgili hükmü nedir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Vakıf: Bir şeyin mülkiyetini dondurmak/bağlamak ve o şeyin yararını insanların istifadesine sunmak. Örnek ev, işyeri, bahçe vb.

Vakfın hükmü: Müstehaptır. Amacı: sevap işlemek Allah’a yaklaşmaktır. Bunun delili: Ömer Radiyallahu anhu: Ey Allah’ın Resulu! Hayber’de öyle bir mülk edindim ki hiçbir zaman bu değerde bir mülküm olmadı. Bunu ne yapmamı emredersin? Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: “İster aslını bağlarsın ve yararını sadaka verirsin. Bu durumda bu mülk satılmaz, hibe edilmez ve miras olarak bırakılmaz” dedi. Bunun üzerine Ömer Radiyallahu anhu fakirlere, yakınlara, yolda kalanlara, misafirlere ve Allah yolunda sadaka cariye olarak bıraktı.

Başka bir hadiste Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle demiştir: “Ademoğlu öldüğünde ameli üç şeyden hariç kesilir; Sadaka cariye, faydalanılan ilim veya kendisine dua eden salih evlat” (Muslim)

Cabir Radiyallahu anhu şöyle dedi: Gücü olan her sahabi mutlaka vakıf yapardı.

Kurtubi Rahimehullah şöyle dedi: “İmamlar, köprü ve mescitlerin vakıf yapılabilirliğinde ittifak etmişler ancak bunların dışındaki konularda farklı görüş bildirmişlerdir.

Vakıf yapacak kişinin mutlaka tasarruf ehliyetine sahip olması gerekir; yani ergenlik çağına ermiş, özgür, davranış olgunluğuna sahip olan kişi olması gerekir. Böylece küçük çocuğun, sefih ve köle olan bir insanın vakıf yapması geçerli değildir.

Vakıf iki şekilde gerçekleşir:

Birincisi: Yukarıda açıklandığı gibi vakıf yapan kişinin tasarruf ehliyetine sahip olması.

İkincisi: Vakıf yapılan şeyin aslı sürekli kalması ve sürekli faydalanılmaya mümkün olması. Yiyecek gibi tüketilen şeyleri vakfetmek geçerli değildir.

Üçüncüsü: vakfedilecek şeyin belirli olması; Örnek olarak "sahip olduğum evlerden bir evi vakfettim" demesi gibi belirsiz bir şeyi vakfetmek caiz değildir.

Dördüncüsü: Vakıf yapılan şeyin hayır yolunda olması gerekir. Zira vakıftan amaç sevap kazanıp Allah'a yaklaşmaktır. Nitekim vakfedilecek şeyin mescit, köprü, konut, çeşme veya ilim kitapları gibi şeyler olması gerekir. Böylece kafirlerin tapınaklarını, zındıkların kitaplarını, kabirlerin ışıklandırılması veya tütsü yakılması gibi masiyetleri ve gayri Müslimlere yardım mahiyetinde olan hizmetleri vakfetmek caiz değildir.

Beşincisi: Vakfın geçerli olabilmesi için belirlenen vakfın kesin ve sabit olarak sahibi olunması gerekir. Böylece ölü ve hayvanın vakfı geçerli değildir.

Altıncısı: Vakfın uygulanması gereken bir şey olması gerekir. Nitekim geçici ve muallak olarak bir şeyi vakfetmek geçerli değildir. Ancak vakfı, kendi ölümüne bağlarsa vakıf geçerli olur. Örnek olarak "ben ölürsem evim fakirlere vakıftır" derse geçerli olur. Zira Ömer Radiyallahu anhu şöyle dedi: Şayet benim başıma bir şey gelirse "Semğ" sadakadır. Ancak ölüme bağlanan vakıf, üçte bir oranında geçerlidir. Çünkü bu durumda vakıf vasiyet hükmündedir.

Vakıf ile ilgili hükümlerinden biri de: Şeriata aykırı olmadığı takdirde vakfeden kişinin talimat ve şartlarına uymak. Zira Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: "Müslümanlar şartlarına bağlıdır. Fakat helalı haram, haramı helal eden şart geçerli değildir."

Şayet kişi her hangi bir şart koşmazsa bu durumda zengin, fakir, erkek ve kadın vakıftan istifade etmeleri eşit olur.

Şayet vakıf için bir yetkili ve yönetici tayin edilmemişse veya tayin edilen kişi öldüyse memleketin

hakimi/yöneticisi veya hakimin tayin edeceği kişi vakfın yöneticisi olur.

Vakıftan sorumlu olan kişi, Allah'tan korkan birisi olması ve emanete riayet eden bir şahıs olması gerekir.

Şayet kişi bir şeyi çocuklarına vakfederse erkek ve kadınlar istifadede eşit olurlar. Çünkü hepsi ona ortak olurlar, nitekim ortaklığın genelleşmesi/mutlak ifade edilmesi eşitliği gerektirir.

Vakıf akdi, söylemekle birlikte yerine getirilmesi gereken akitlerdendir. Söylendikten sonra bu akitten dönmek caiz değildir. Zira Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle demiştir: "Aslı satılmaz, hibe edilmez ve miras olarak bırakılmaz" Tirmizi şöyle dedi: İlim ehli bu hadise göre amel ederler.

Böylece vakıf iptal edilmez çünkü ebediyen kalıcıdır ve satılmaz veya başka kişinin mülkiyetine geçirilmez. Fakat vakıf, zamanla istifade edilemez duruma gelirse veya tamamen yıkılırsa ve bu vakfı finanse edecek başka bir tarımsal bir vakıf yoksa. Veya vakıf, tarım yapılamaz duruma gelirse ve onu canlandıracak bir finans kaynağı yoksa bu durumda bu vakıflar satılır ve vakfeden kişinin amacına en yakın şekilde yeni bir mülk alınır ve vakfın hizmeti devam ettirilir. Şayet satılan şeyin mislini almak mümkün değilse daha az veya daha küçük olsa dahi alternatif bir mülk alınır. Bu alternatif alınmasıyla birlikte vakıf hükmüne girer.

Aynı şekilde vakıf, bir mescitten ibaret ise bu mescit yıkılır veya kullanılamaz duruma gelirse mescit arazisi satılır ve başka bir mescit yaptırılır veya var olan bir mescide dahil edilir.

En iyisini Allah bilir.